

ՆՈՅԵՄԲԵՐՅԱՆԻ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ
ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
(պատմական ակնարկ)

Բանալի բառեր՝ Նոյեմբերյանի քաղաքային գրադարան, գրադարանային ծառայություններ, վիճակագրություն, սոցիոլոգիական հարցումներ:

Keywords. Noyemberyan city library, library services, statistics, sociological surveys.

Նոյեմբերյանի մշակույթի կենտրոնի քաղաքային գրադարանը (այսուհետ՝ ՆՄԿԲԳ) համայնքային գրադարան է՝ հիմնադրված տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից: Այն ապահովում է համայնքի բնակչության գրադարանային-տեղեկատվական մատչելիությունը, համալրում է գրադարանային հավաքածուն հանրապետական, մարզային համապատասխան նյութական կրիչներով, ինչպես նաև էլեկտրոնային շտեմարանի միջոցով իրականացնում է դրանց պահպանումը¹: ՆՄԿԲԳ-ն գտնվում է համայնքային իշխանության ենթակայության ներքո²:

1937 թ. դեկտեմբերի 31-ին Հայկական ԽՍՀ Նոյեմբերյանի շրջանի կազմավորումից հետո խրճիթ-ընթերցարանի հենքի վրա 1938 թ. ստեղծվում է Նոյեմբերյանի շրջանային գրադարանը: 1975-1980 թթ. ստեղծված գրադարանների կենտրոնացված համակարգում Նոյեմբերյանի շրջանային գրադարանը դառնում է կենտրոնական գրադարան՝ իր կազմում ընդգրկելով տարածքի 22 մասնաճյուղ գրադարաններ: 1996 թ. Նոյեմբերյանի կենտրոնական գրադարանը վերանվանվում է Նոյեմբերյանի քաղաքային գրադարանի՝ ենթարկվելով Նոյեմբերյանի քաղաքապետարանին: 2013 թ. համայնքի ավագանու որոշմամբ Նոյեմբերյանի քաղաքային գրադարանը ներառվում է «Մարզամշակութային կենտրոն» հիմնարկի կազմի մեջ: 2016 թ. «Մարզամշակութային կենտրոն»-ից առանձնանում է սպորտդպրոցը. գրադարանը մնում է «Մշակույթի կենտրոն»-ի կազմում՝ կոչվելով Նոյեմբերյանի մշակույթի կենտրոնի քաղաքային գրադարան³:

¹ <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4500&lang=arm> << Ազգային ժողովի պաշտոնական կայք, Հայաստանի Հանրապետության օրենքը գրադարանների և գրադարանային գործի մա-սին, ընդունվել է Երևան, 21.03.2012, գրվիս 2, հոդվ. 6:

²Տե՛ս Համայնքային ծառայության հիմունքներ, ուսումնական ձեռնարկ, ընդհ. դեկ. և խմբ. Օրոյան Է., Երևան, 2009, էջ 81-82:

³Պատմական տեղեկատվությունը տրամադրվել է ՆՄԿԲԳ-ի աշխատակիցների կողմից:

ՆՄԿՔԳ-ի խնդիրները բազմազան են: Դրանց շարքում առանձնանում է պահանջարկ ունեցող գրականության համալրումը: Գրադարանի տնօրեն Արմինե Նավասարդյանը խնդրո առարկա հարցի հետ կապված նշում է, որ առկա է հայ գրականության, դպրոցական ծրագրով նախատեսված գրականության, մասնագիտական, ժամանակակից գրականության, ուսանողական ծրագրային գրքերի պահանջարկ: Նրա կարծիքով գրադարանում ցանկալի է ստեղծել տեղեկատվական կենտրոն, որի իրագործման համար խիստ կարևոր է պետական աջակցությունը⁴:

2014 թ. մայիսի 15-ին ՆՄԿՔԳ-ն Հայաստանի ազգային գրադարանի կողմից համալրվել է 172 միավոր գրականությամբ⁵:

Որևէ կազմակերպության, հիմնարկության, տվյալ պարագայում գրադարանի առջև ծառայած օրակարգային հիմնախնդիրների բացահայտման համար կարևոր նշանակություն ունեն սոցիոլոգիական հարցումները, ըստ այդմ իրականացված ուսումնասիրություններն ու եզրահանգումները⁶: Նախապատվությունը մեծ մասամբ տրվում է հարցաթերթիկի ձևաչափին, որն իր մեջ ներառում է հետազոտական գործառույթ⁷:

2017 թ. գրադարանի աշխատակիցները՝ թվով 4 հոգի, լրացրեցին նախապես պատրաստված հարցաթերթիկը (հարցաթերթի նմուշօրինակը տե՛ս հավելված 1-ում): Հարցումը կատարվեց նաև բանավոր տարբերակով: Հարցվողները պատկանում էին 46-60 տարիքային խմբին, բարձրագույն և միջին մասնագիտական կրթությամբ:

Ներկայացնենք հարցերն իրենց պատասխաններով.

1. Ի՞նչ գործառույթներ է կատարում գրադարանը ընթերցողների և հասարակության համար:

Պատասխաններ՝

1. հոգևոր-մշակութային,
2. տեղեկատվության փոխանցման:

2. Ինչպիսի՞ն պետք է լինի գրադարանը, որպեսզի մեծանա ընթերցողների թվաքանակը և հաճախելիությունը:

Պատասխաններ՝

1. անհրաժեշտ գրականությամբ համալրված,
2. ժամանակակից տեխնոլոգիական հագեցվածությամբ,
3. հրապուրիչ

⁴Նավասարդյան Ա., Նոյեմբերյանի գրադարանի հոգսերը, Հոգևոր հայրենիք, Երևան, 2013, թիվ 9, Սեպտեմբեր, էջ 8:

⁵Ղազարյան Ռ., Հպարտ էի զգում, որ այսպիսի բանակ ունենք, Հոգևոր հայրենիք, Երևան, 2014, թիվ 5, Մայիս, էջ 11:

⁶Հայրապետյան Ն., Գրադարանները սոցիոլոգիական հայելու մեջ, Հայակական գրադարան, տարե-գիրք 8, Երևան, 2004, էջ 23:

⁷Կրավչենկո Ա., Սոցիոլոգիա, դասագիրք, Երևան, 2004, ուսերենից թարգմ.՝ Աբրահամյան Վ., էջ 367-368:

4. նպատակասլաց սպասարկմամբ:

3. Ի՞նչ հիմնական նպատակներ են դրված գրադարանի առջև:

Պատասխանները՝

1. ընթերցողներին տրամադրել անհրաժեշտ գրականություն,
2. տարաբնույթ միջոցառումների շնորհիվ կապեր պահպանել հասարակության տարբեր ներկայացուցիչների հետ,
3. օժանդակել ընթերցողների և հասարակության կրթությանը և մտավոր զարգացմանը,
4. Հայաստանի գրադարանների համակարգում գրադարանի համար ապահովել կայուն դիրքեր,
5. ավանդական և էլեկտրոնային գովազդի միջոցով ներկայացնել հայ գիրքը և առհասարակ տպագիր-մշակութային ժառանգությունը:

4. Ի՞նչ առաջնային հիմնախնդիրներ են դրված գրադարանի առջև:

Պատասխանները՝

1. գրականությամբ համալրում,
2. տեխնիկական միջոցների և գույքի ձեռքբերում,
3. արժանավայել աշխատավարձ,
4. նորարարական մտածողությամբ գրադարանավարի ձևավորում,
5. համագործակցություն այլ գրադարանների հետ,
6. ապահովել ընթերցողների և գրադարանավարների կապը,
7. նպաստել ընթերցողների մտավոր զարգացմանը:

5. Գրադարանի կառավարման համակարգում ի՞նչ առաջարկներ ունեք, ի՞նչ նորամուծություն կառաջարկեք:

Պատասխանները՝

1. Նոյեմբերյանի քաղաքային գրադարանի վերահսկողությունը հանձնել ՀՀ մշակույթի նախարարությանը,
2. գրադարանի կառավարումն իրականացնել Մշակույթի նախարարության համապատասխան բաժնի կողմից,
3. գրադարանը միայն գիրք տրամադրելու և վերադարձնելու վայրից դարձնել տարաբնույթ միջոցառումների, հանրային քննարկումների և բանավեճերի հարթակ,
4. տեխնիկական միջոցների և անհրաժեշտ գույքի ձեռքբերում:

6. Ընդհանուր առմամբ ինչպես կգնահատեք գրադարանի իրականացրած աշխատանքները և գործառույթները:

Պատասխաններ՝

1. Բավարար:

7. Ի՞նչ ծառայություններ կառաջարկեիք, որպեսզի գրադարանը մատուցեր նշեք Ձեզ անհրաժեշտ անվճար և վճարովի ծառայությունների կոնկրետ տեսակները:

Պատասխանները՝

1. դասընթացների անվճար կազմակերպում,
2. անվճար տեղեկատվության և խորհրդատվության տրամադրում,
3. վճարովի ֆոնդի ստեղծում, դահլիճի և սենյակի տրամադրում վճարովի հիմունքներով,
4. տեխնիկայի առկայության պայմաններում վճարովի ծառայությունների մատուցում (համացանց, պատճենահանում, սկանավորում և այլն),
5. եզակի գրքերի վճարովի տրամադրում:

8. Ի՞նչ քայլեր և միջոցներ պետք է ձեռնարկել, որպեսզի ընդլայնվի գրադարանի համագործակցությունը ՀՀ այլ գրադարանների հետ:

Պատասխանները՝

1. դիմել ՀՀ մշակույթի նախարարության աջակցությանը,
2. դիմել զանազան գիտակրթական, մշակութային և բարեգործական կազմակերպությունների ու անհատ բարերարների օժանդակությանը,
3. լինել ակտիվ և նորարար,
4. ավանդական և էլեկտրոնային գովազդի միջոցով բարձրացնել գրադարանի հեղինակությունը:

9. Ինչպիսի՞ն է գրադարանը տեխնոլոգիական հագեցվածության (համակարգիչներ, տպիչներ և այլն) տեսանկյունից:

Պատասխանները՝

1. գրադարանը համալրել համակարգիչներով, տպիչներով և այլ ժամանակակից էլեկտրոնային սարքավորումներով,
2. անբավարար,
3. ցանկանում են, որ գրադարանը քայլի ժամանակին համընթաց,
4. ունենա որակյալ կադրեր, որոնք կարող են կիրառել ժամանակակից տեխնոլոգիաները ի շահ գրադարանի և իրենց զարգացման:

10. Ինչպե՞ս եք կարծում, որքանո՞վ է բարենպաստ գրադարանն աշխատանքային գույքի և կահավորվածության տեսանկյունից:

Պատասխաններ՝

1. Անբարենպաստ:

11. Ինչի՞ փոփոխությունը կհանգեցնեք Ձեր աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը:

Պատասխանները՝

1. աշխատավարձի բարձրացում,
2. անհրաժեշտ գրականության համալրում
3. տեխնիկական հագեցվածություն,
4. պետության հոգածություն, ուշադրություն և աջակցություն,
5. գրադարանավարի վերապատրաստում:

12. Այլ առաջարկություններ հարցին:

Պատասխանները՝

1. գրադարանը համայնքային ենթակայությունից հանձնել ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայությանը,
2. գրադարանը դարձնել ինքնուրույն կենտրոնական գրադարան և նրա ենթակայության ներքո դնել համայնքների փոքր գրադարանները,
3. եթե ոչ բարձր, ապա գոնե ՀՀ օրենքով նախատեսված նվազագույն աշխատավարձի վճարում գրադարանավարին. աշխատավարձի բարձրացում,
4. ցանկալի է ընթերցողների կողմից մեծ պահանջարկ ունեցող գրքերի ձեռքբերումը:

Եզրահանգումներ և առաջարկություններ՝

- ա. պահանջարկ ունեցող գրականությամբ համալրում,
 - բ. տրամադրել արդի տեխնոլոգիական միջոցներ և անհրաժեշտ աշխատանքային գույք,
 - գ. աշխուժացնել գրադարանային տարաբնույթ միջոցառումները՝ ընթերցասեր հասարակության հետ անհրաժեշտ կապն ապահովելու նպատակով,
 - դ. ավանդական և էլեկտրոնային գովազդի միջոցով բարձրացնել գրադարանի հեղինակությունը,
 - ե. համագործակցություն հայաստանյան այլ գրադարանների հետ,
 - զ. փոփոխության ենթարկել գրադարանի կարգավիճակը՝ գրադարանի վերահսկողությունը հանձնելով ՀՀ մշակույթի նախարարությանը,
 - է. գրադարանը դարձնել ակտիվ սոցիալական կառույց,
 - ը. կիրարկել որոշակի վճարովի ծառայություններ,
 - թ. իրականացնել կադրերի վերապատրաստումն արդի կրթական չափորոշիչներին համապատասխան,
 - ժ. կարևորել նորարարության գաղափարը՝ հայաստանյան գրադարանային համակարգի զարգացումներին համահունչ գործառնելու նպատակադրմամբ:
- Սոցիոլոգիական հարցախույզի միջոցով բացահայտված հիմնախնդիրները ընդհանրական իմաստով գրեթե նույնական են ՀՀ այլ համայնքային գրադարան-

ների համար, հետևաբար կարող ենք մոտավոր պատկերացում կազմել այլ համայնքային գրադարանների առջև ծառայած առաջնային հիմնախնդիրների մասին: Սոցիոլոգիական հարցախույզը հայաստանյան գրադարանների համար կարող է ծառայել որպես նախադեպ և մեթոդաբանական հենք:

Հավելված 1

«Տավուշի մարզի Նոյեմբերյանի մշակույթի կենտրոնի քաղաքային գրադարան, անանուն սոցիոլոգիական հարցման նմուշորինակ».

Նոյեմբերյանի մշակույթի կենտրոնի քաղաքային գրադարանի աշխատակիցների տեսակետները, կարծիքները և առաջարկները գրադարանի հիմնախնդիրների հետ կապված

- 1. **Ձեր տարիքը** 20 - 25--- 26 - 33--- 34 - 45--- 46 - 60--- 61-ից բարձր---
- 2. **Ձեր սեռը** 1) արական--- 2) իգական---
- 3. **Ի՞նչ կրթություն եք ստացել /կրթական մակարդակը/**
1) Միջնակարգ--- 2) միջին մասնագիտական--- 3) բարձրագույն--- 4) բակալավր--- 5) մագիստր-րատուրա--- 6) ասպրիանտուրա

Կրթության բնույթը և ուղղվածությունը

- 1) Բնագիտական---2) տեխնիկական--- 3) հումանիտար /հասարակական/ ---

4. Ըստ Ձեզ ի՞նչ ֆունկցիաներ (գործառույթներ) է կատարում գրադարանը ընթերցողների և հասարակության համար.

- 1) Տեղեկատվության փոխանցման--- 2) Հաղորդակցության---3) Հոգևոր-մշակութային--- 4) Այլ կարծիքներ-----

5. Ըստ Ձեզ ինչպիսի՞ն պետք է լինի գրադարանը, որպեսզի է՛լ ավելի մեծանա ընթերցողների թվաքանակը և հաճախելիությունը-----

6. Ըստ Ձեզ ի՞նչ հիմնական նպատակներ են դրված գրադարանի առջև

- 1) Ընթերցողներին տրամադրել անհրաժեշտ գրականություն-----
- 2) Հայաստանի գրադարանների համակարգում գրադարանի համար ապահովել կայուն դիրքեր-----
- 3) Տարաբնույթ միջոցառումների շնորհիվ կապեր պահպանել հասարակության տարբեր ներկայացուցիչների հետ-----
- 4) Ավանդական և էլեկտրոնային գովազդի միջոցով ներկայացնել հայ գիրքը և առհասարակ տպագիր-մշակութային ժառանգությունը-----
- 5) Օժանդակել ընթերցողների և հասարակության կրթությանը և մտավոր զարգացմանը-----
- 6) Բոլորը միասին-----

7. Ըստ Ձեզ ի՞նչ առաջնային հիմնախնդիրներ են դրված գրադարանի առջև-----

8. Գրադարանի կառավարման համակարգում ի՞նչ առաջարկներ ունեք, ի՞նչ նորամուծություն կառաջարկեք-----

9. Ընդհանուր առմամբ ինչպես կգնահատեք գրադարանի իրականացրած աշխատանքներն ու գործառույթները-----

1) Գերազանց--- 2) Լավ--- 3) Բավարար--- Ցանկանում եմ-----

10. Ի՞նչ ծառայություններ կառաջարկեիք, որպեսզի գրադարանը մատուցեր. նշեք Ձեզ անհրաժեշտ անվճար և վճարովի ծառայությունների կոնկրետ տեսակները-----

11. Ըստ Ձեզ ի՞նչ քայլեր և միջոցներ պետք է ձեռնարկել, որպեսզի ընդլայնվի գրադարանի համագործակցությունը Հայաստանի Հանրապետության այլ գրադարանների հետ .

1) Դիմել տեղական ինքնակառավարման մարմիններին՝ ֆինանսական միջոցներ հատկացնելու նպատակով-----

2) Դիմել ՀՀ մշակույթի նախարարության աջակցությանը-----

3) Դիմել զանազան գիտակրթական, մշակութային և բարեգործական կազմակերպությունների ու անհատ բարերարների օժանդակությանը-----

4) Ավանդական և էլեկտրոնային գովազդի միջոցով բարձրացնել գրադարանի հեղինակությունը-----

5) Ձեր տարբերակը-----

12. Ըստ Ձեզ ինչպիսին է գրադարանը տեխնոլոգիական հագեցվածության /համակարգիչներ, տպիչներ և այլն/ տեսանկյունից .

1) Գերազանց--- 2) Լավ--- 3) Բավարար--- 4) Ցանկանում եմ-----

13. Ինչպե՞ս եք կարծում, որքանո՞վ է բարենպաստ գրադարանն աշխատանքային գույքի և կահավորվածության տեսանկյունից-----

14. Ինչի՞ փոփոխությունը կհանգեցնեք Ձեր աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը -----

15. Այլ առաջարկություններ-----

SUMMARY

The history of establishing the library system in Noyemberyan region is provided. To examine existing problems and to suggest some solutions, sociological survey is conducted.